

BOSHLANG'ICH SINF EFL O'QUVCHILARINING JUFTLIK ASOSIDAGI KOMMUNIKATIV TOPSHIRIQLAR ORQALI O'ZARO MULOQOT KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Tuxtayeva Zarina,

Toshkent shahar, Salam International School, Ingliz tili fani o'qituvchisi
zarinafakhriddinovna861@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezis juftlik asosida bajariladigan kommunikativ topshiriqlar orqali o'quvchilarning o'zaro muloqot kompetensiyasini rivojlantirish imkoniyatlarini nazariy jihatdan tahlil qiladi hamda yosh til o'rganuvchilar pedagogikasi, kommunikativ til o'qitish va o'zaro muloqot nazariyasiga tayanadi. Juftlikdagi topshiriqlar orqali navbat almashish, savol berish, javob qaytarish va tushunmovchiliklarni aniqlashtirish kabi interaktiv harakatlarni rivojlantirish imkoniyatlari yoritilib, bunday topshiriqlarning asosiy turlari va ularni tashkil etish prinsiplari tizimlashtiriladi.

Kalit so'zlar: og'zaki muloqot, o'zaro muloqot kompetensiyasi, yosh til o'rganuvchilar, juftlik topshiriqlari, navbat almashinish.

Аннотация. Данный тезис теоретически анализирует возможности развития коммуникативной компетентности учащихся посредством парных коммуникативных заданий и основывается на педагогике младших школьников, коммуникативном обучении языку и теории межличностного взаимодействия. Рассматриваются возможности развития таких интерактивных действий, как смена очередности, постановка вопросов, предоставление ответов и уточнение непонимания, а также систематизируются основные виды парных заданий и принципы их организации.

Ключевые слова: устная коммуникация, коммуникативная компетентность, младшие изучающие язык, парные задания, смена очередности.

Abstract. This thesis theoretically analyzes the methodological possibilities of developing learners' interactional communicative competence through pair-based

communicative tasks and draws on young learner pedagogy, Communicative Language Teaching, and interaction theory. It examines how pair tasks can promote interactive actions such as turn-taking, asking and answering questions, and clarifying misunderstandings, while systematizing the main types of pair-based tasks and principles for their organization.

Keywords: oral communication, interactional communicative competence, young language learners, pair-based tasks, turn-taking.

Kirish. Chet tilini o'rganishda muvaffaqiyat nafaqat grammatik va leksik jihatlar bilan, balki suhbatdosh bilan samarali muloqot qila olish qobiliyati bilan ham belgilanadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarida haqiqiy muloqot muhitini yaratish muhim hisoblanadi. Chunki bu yoshda o'quvchilar nafaqat til elementlarini o'rganadilar, balki tezkorlik bilan savollarga javob berish va muloqotni davom ettirish ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar (Oliver, 2000).

An'anaviy darslarda asosan o'quvchilarga qisqa savollar va tayyor ramkalar asosida javob berish orqali og'zaki nutq shakllantiriladi. Bunda o'quvchi suhbatdosh bilan erkin muloqotga kirisha olmasligi mumkin, chunki ular suhbatdoshning fikriga munosabat bildirish, qo'llab-quvvatlash yoki aniqlashtirish kabi jarayonlarni o'zlashtira olmaydilar. Shu sababdan boshlang'ich sinflarda interactional competence, ya'ni o'zaro muloqot kompetensiyasiga alohida e'tibor qaratiladi. Bu tushuncha faqat individual gapirish mahoratini emas, balki suhbatdosh bilan mazmunli suhbat yaratish qobiliyatini bildiradi (Young, 2011; Hall & Pekarek Doehler, 2011). Galaczi va Taylor (2018) interactional competence'ni og'zaki muloqotning ijtimoiy va kognitiv jihatlarini bilan bog'liq deb ta'kidlaydilar.

Boshlang'ich sinflarda juftlik asosida kommunikativ muloqotni rivojlantirish alohida ahamiyatga ega. Pinter (2007) 10 yoshli til o'rganuvchilari bilan olib borgan tadqiqotida hatto past darajadagi o'quvchilar ham juftlik asosidagi topshiriqlar orqali sezilarli rivojlanish ko'rsatganini aniqlagan. Yaqinda olib borilgan tadqiqotda Piamsai va Wudthayagorn (2025) 6-sinf o'quvchilarida interactional competence'ni tahlil qilib,

muloqotni boshlash, davom ettirish va munosabat bildirish muhim ekanini ko'rsatgan. Shundan kelib chiqqan holda ushbu tezis boshlang'ich sinflarda juftlik asosidagi kommunikativ topshiriqlar orqali o'zaro muloqot kompetensiyasini rivojlantirish imkoniyatlarini nazariy-metodik jihatdan o'rganadi.

Nazariy asos va adabiyotlar tahlili

O'zaro muloqot kompetensiyasi til o'rganuvchining suhbat jarayonida suhbatdosh bilan fikr almashish, tushunmovchilikni bartaraf etish va birgalikda ma'no yaratish qobiliyatini o'z ichiga oladi (Young, 2011; Hall & Pekarek Doehler, 2011). Boshlang'ich EFL o'quvchilarida suhbatdosh bilan qancha vaqt gapira olish bilan birga, uning nutqiga qanday javob berishi ham muhim hisoblanadi (Galaczi & Taylor, 2018).

EFL darslarida juftlikdagi topshiriqlarni ko'paytirish tavsiya etiladi. Chunki an'anaviy darslarda individual javoblar asosan kam sonli o'quvchilarning faolligini ta'minlansa, juftlik topshiriqlarida har ikki ishtirokchi ham navbat bilan gapirish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Bu o'quvchida gapirish ko'nikmasini shakllantirishga yordam bersa, o'qituvchi uchun o'quvchini darsga to'liq jalb etish imkonini yaratadi.

Philp, Adams va Iwashita (2014) tengdoshlar bilan chet tilida suhbat olib borish til o'rganishni samarali va qiziqarli qilishini ta'kidlaydilar. Pinter (2007) esa mazmunli muloqot asosan tengdoshlar bilan olib borilgan o'zaro ta'sir natijasida yaxshi rivojlanishini ko'rsatadi.

Metodik yondashuv va topshiriqlar. Kommunikativ juftlik topshiriqlarini turli shakllarda tashkil etish mumkin (Ellis, 2003; Nunan, 2004):

1. Axborot almashinish topshiriqlari
2. Birgalikda qaror qabul qilish topshiriqlari
3. Fikr almashinish topshiriqlari
4. Rolli o'yin elementlariga asoslangan topshiriqlar

Ushbu topshiriqlar maqsadiga ko'ra farq qiladi va muloqotning turli jihatlarini

shakllantiradi. Shuning uchun ularni tanlashda o'quvchilardan qanday kommunikativ harakat talab qilinishini hisobga olish muhimdir.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida juftlikdagi kommunikativ topshiriqlarni tashkil etishda quyidagi tamoyillarga e'tibor qaratish lozim:

- Topshiriq aniq kommunikativ maqsadga ega bo'lishi kerak.
- O'zaro bog'liqlik ta'minlanishi kerak (bir o'quvchining ishtiroki ikkinchisiga bog'liq bo'lishi).
- Yosh va til darajasiga mos bo'lishi kerak.
- Real muloqot ehtiyojini yuzaga keltirishi kerak.
- Juftliklar muntazam almashtirib turilishi kerak.

Amaliy holatda tushuntirish joiz bulsa ushbu misolni keltiraman. Masalan, o'quvchilarga "Farqini top" topshirig'i beriladi. Bunda rasmlar o'xshash lekin 4-5 ta farqi bor rasm bo'lishi kerak. Bu holatda o'quvchilar sheriklaridan so'rashlari va javob berishlari kerak. Aynan shu misol Pinter(2007) ning tadqiqotiga ham mos keladi.

Muhokama va xulosa. Yuqoridagi nazariy tahlil shuni ko'rsatadiki, juftlikdagi kommunikativ topshiriqlar o'quvchilar uchun har jihatdan foydali hisoblanadi. Ular real holatda o'zlarini tutish, savollarga fikr bildirish va erkin muloqot qilish imkonini yaratadi. Hatto til darajasi pastroq bo'lgan o'quvchilarni ham darsga jalb etish mumkinligini ko'rsatadi (Pinter, 2007).

Shu bilan birga, juftlikdagi topshiriqlarni avtomatik ravishda interactional competence'ni rivojlantiruvchi vosita deb hisoblash to'g'ri emas. Agar topshiriq yomon tashkil qilinsa yoki juftliklar orasidagi til bilish kunikmasi keskin farq qilsa interaktivlik darajasi pasayishi mumkin. Topshiriqlarning kommunikativ maqsadi, axborot almashinuvi va ishtirokchilarning faolligi uning interaktiv qiymatini belgilaydi. Demak, asosiy masala shunchaki juftlikda ishlash emas, balki juftlikdagi ishni mazmunli o'zaro muloqotga aylantirishdir. Walsh (2011) ta'kidlaganidek, sinfdagi muloqot nafaqat nutqni ishlatishni, balki navbat almashish va muloqotni davom ettirish kabi interaktiv jihatlarni ham o'z ichiga

oladi.

Ushbu tezisning asosiy hissasi shundan iboratki, u boshlang'ich sinf EFL kontekstida juftlik asosidagi kommunikativ topshiriqlarni interactional competence'ni rivojlantirish vositasi sifatida tizimlashtiradi va uning asosiy ko'rsatkichlarini aniq belgilaydi. Mavjud tadqiqotlar asosan o'zaro muloqotning ahamiyatini ta'kidlagan bo'lsa, ushbu ish uni amaliy topshiriq turlari va tashkil etish prinsiplari orqali metodik asosga aylantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ellis, R. (2003). *Task-based language learning and teaching*. Oxford University Press.
2. Galaczi, E., & Taylor, L. (2018). Interactional competence: Conceptualisations, operationalisations, and outstanding questions. *Language Assessment Quarterly*, 15(3), 219–236.
3. Hall, J. K., & Pekarek Doehler, S. (2011). L2 interactional competence and development. In J. K. Hall, J. Hellermann, & S. Pekarek Doehler (Eds.), *L2 interactional competence and development* (pp. 1–15). Multilingual Matters.
4. Nunan, D. (2004). *Task-based language teaching*. Cambridge University Press.
5. Oliver, R. (2000). Age differences in negotiation and feedback in classroom and pairwork. *Language Learning*, 50(1), 119–151
6. Philp, J., Adams, R., & Iwashita, N. (2014). *Peer interaction and second language learning*. Routledge.
7. Piamsai, C., & Wudthayagorn, J. (2025). Unpacking CEFR A1 interactional competence: Interview-based assessment with Thai sixth graders. *rEFLECTIONS*, 32(3), 1865–1890.
8. Pinter, A. (2007). Some benefits of peer–peer interaction: 10-year-old children practising with a communication task. *Language Teaching Research*, 11(2), 189–207.
8. Walsh, S. (2011). *Exploring classroom discourse: Language in action*. Routledge.

9. Young, R. F. (2011). Interactional competence in language learning, teaching, and testing. In E. Hinkel (Ed.), *Handbook of research in second language teaching and learning* (Vol. 2, pp. 426–443). Routledge.
- .